

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY – VYMEDZENIE A PREHĽAD POSKYTNUTÝCH DÁVOK SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA V ROKOCH 2019 - 2021

SOCIAL SECURITY OF PROFESSIONAL SOLDIERS OF THE SLOVAK REPUBLIC – DEFINITION AND OVERVIEW OF PROVIDED SOCIAL SECURITY BENEFITS IN THE YEARS 2019 - 2021

Michaela ŠIMONOVÁ

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 31. 10. 2022

Schválený: 12. 12. 2022

Vydaný: 31. 12. 2022

ABSTRACT

Society must develop such activities and measures that should lead to the development of a person, his life and to make him feel safe. People clearly perceive the quality of their life also through social security. The social security of professional soldiers is regulated by a separate legal regulation, which should be able to respond to the specificity of the profession performed.

KEYWORDS

Social security, professional soldiers, quality of life, social policy, financial security.

© 2022 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

„Zo spoločenskej povahy človeka je zrejmé, že jestvuje vzájomná závislosť medzi rozvojom ľudskej osobnosti a vývinom samej spoločnosti. Lebo ľudská osoba, ktorá už od prírody nevyhnutne potrebuje spoločenský život, je a musí byť základom, subjektom a cieľom všetkých spoločenských ustanovizní“ (Sutor, 1999, s. 21).

Spoločnosť musí vyvíjať také aktivity a opatrenia, ktoré zabezpečia rozvoj človeka, jeho života a zabezpečia aby sa cítil bezpečne. Pojem bezpečnosť v danom význame však nemusí znamenať iba bezpečnosť pred vonkajšími vnemami ako kriminalita a pod. Človek sa potrebuje cítiť bezpečne aj v prípade nástupu čakanej, alebo nečakanej životnej situácie. Je

preto dôležité vytvoriť systém sociálneho zabezpečenia, ktorý vie operatívne reagovať na takto vzniknuté situácie. Systém sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov je riešený osobitne od všeobecného systému. Je to spôsobené špecifikom vykonávaného povolania profesionálnych vojakov a potrebou reagovať na vznikajúce odlišnosti.

Za hlavný cieľ práce sme si stanovili popísať súčasný systém sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov a jeho využívanie samotnými profesionálnymi vojakmi Slovenskej republiky v rokoch 2019 – 2021, a vzhľadom na početnosť poskytnutých dávok poukázať na dôležitosť zrozumiteľnosti a prehľadnosti právnej úpravy a mechanizmu poskytovania týchto dávok. Čiastkovými cieľmi je charakteristika sociálnej politiky, kvalita života, samotné sociálne zabezpečenie profesionálnych vojakov, a pohľad na počet poskytnutých dávok sociálneho zabezpečenia.

Na splnenie cieľov boli použité kvalitatívne metódy analýzy a syntézy informácií, dedukcie a indukcie, ktoré sa používajú vo všetkých etapách, ako aj na všetkých stupňoch vedeckého bádania.

1 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNEJ POLITIKY

Sociálnu politiku je možné charakterizovať z rôznych hľadísk. A. Walker uvádza, že poznáme toľko definícií sociálnej politiky, koľko autorov o nej píše a definuje ju (Dudová, 2018). T. Marshall uvádza, že sociálna politika zodpovedá politike príslušnej vlády, ktorá má priamy dosah na zabezpečenie občanov príjmami alebo službami. Jej jadrom je sociálne zabezpečenie, sociálna pomoc, zdravotné a sociálne služby a bytová politika (Dudová, 2018). Podľa D. Polonského môžeme sociálnu politiku zdefinovať ako „súbor aktivít, opatrení, ktoré cieľavedome smerujú k rozvoju človeka, spôsobu jeho života, k zabezpečeniu sociálnej suverenity, či bezpečia v rámci daných politických a hospodárskych možností krajiny. Sociálna politika je zároveň sociálnym regulátorom i kontrolórom ľudského spoluzitia každého občana v spoločnosti“ (Polonský, 2001, s. 7).

Objektom sociálnej politiky sú obyvatelia štátu, ale aj skupiny obyvateľov alebo jednotlivci, voči ktorým sociálne opatrenia smerujú. Snahou sociálnej politiky je starostlivosť o objekt sociálnej politiky a celkovo o nastavenie určitej (vysokej) sociálnej úrovne spoločnosti (Dudová, 2018).

Sociálnou udalosťou sa podľa D. Polonského označuje „riziko, ktoré je spoločensky uznané za závažné a vyžadujúce si spoločenskú ochranu, pretože postihnutá osoba alebo rodina nie je schopná jej dôsledky odvrátiť. Sociálne udalosti všeobecne uznávané ako hodné zreteľa sú: nezamestnanosť, detstvo, materstvo, choroba, staroba, núdza, sociálna dezintegrácia“ (Polonský, 2001, s. 10).

Ciele sociálnej politiky sú žiadúce stavy sociálnej sféry spoločnosti v budúcnosti. Absolútny cieľ sociálnej politiky neexistuje, keďže dosiahnutím konkrétneho „konečného“ cieľa je tento možné považovať za východisko pre ďalší cieľ. Ciele jednotlivých subjektov sa vyvíjajú a menia v čase podľa zmien sociálneho prostredia, v ktorom pôsobia. Sociálne prostredie je pritom tvorené podmienkami ekonomickými, prírodnými, politickými a pod. a sociálnou klímou, t. j. vzájomným vzťahom sociálnych subjektov. Samotné vytváranie cieľov ovplyvňujú prevažujúce politické záujmy a ciele danej doby. V demokratických štátoch sociálne subjekty súperia o presadenie svojich záujmov a mechanizmus volieb umožňuje najstť názor väčšiny, ktorý sa následne stáva štátnou sociálnou politikou (Polonský, 2001).

2 KVALITA ŽIVOTA

Kvalita života sa vzťahuje na životné situácie jednotlivcov. Ide o viacrozmerný pojem, ktorý súčasne obsahuje hmotné, nehmotné, objektívne, subjektívne, individuálne, a kolektívne zložky blahobytu. Vnímanie kvality života je spojené s kultúrnym a historickým kontextom danej spoločnosti. Pojem kvalita života môže zahŕňať okrem materiálneho vnímania aj psychologické vnímanie, kultúrno antropologické vnímanie, morálne vnímanie, či sociologické vnímanie. Podľa I. Dudovej sféry kvality života možno vymedziť ako hmotnú sféru, sociálnu sféru, sféru osobného rozvoja a sebarealizáciu. V iných koncepciách sa spomínajú iné sféry kvality života, ako sféra práce, mimopracovná sféra a sféra voľného času. Kvalitu života ovplyvňujú determinanty, ako ekonomická situácia, bývanie a okolie prostredie, zamestnanosť, vzdelanie a zručnosti, štruktúra domácnosti a rodina, vyváženie pracovného a súkromného života, zdravie a zdravotná starostlivosť, subjektívne blaho, vnímanie kvality spoločnosti (Dudová, 2018).

V roku 2013 zaviedol štatistický úrad Európskej únie Eurostat typ publikácie (flagship publication), ktorej cieľom bolo poskytnúť štatistické analýzy v sociálnej, ekonomickej a environmentálnej oblasti. Realizovaná bola aj publikácia poskytujúca štatistiky o kvalite života v Európskej únii, z ktorej je možné vymedziť deväť faktorov reprezentujúcich komplementárne aspekty kvality života: materiálne životné podmienky, zamestnanosť, zdravie, vzdelanie, voľný čas a sociálne interakcie, ekonomická bezpečnosť, riadenie a základné práva, prírodné a životné prostredie, celková spokojnosť so životom. Identifikácia týchto faktorov súvisí s potrebou vytvorenia ukazovateľov na meranie strednodobého a dlhodobého ekonomického a sociálneho pokroku, t. j. ukazovateľov, ktoré presne zohľadňujú sociálne a environmentálne faktory (napr. zlepšenie kvality vzdelávania, verejného zdravia, riešenie narastajúcej chudoby, vyčerpávania prírodných zdrojov a pod.). V roku 2012 bola vytvorená expertná skupina o ukazovateľoch kvality života. V roku 2017 bola vydaná finálna správa expertnej skupiny o ukazovateľoch kvality života.

Komplexný rámec ukazovateľov kvality života zahŕňa vyššie uvedených deväť faktorov (dimenzií kvality života) (Dudová, 2018).

Pre kvalitu života je teda jednoznačne dôležité, tak ako vyplýva aj z vyššie vymedzených ukazovateľov, zdravie a zdravotná starostlivosť, ekonomická situácia, či zamestnanosť. Pre splnenie týchto aspektov je okrem iného potrebné budovať sociálne zabezpečenie odrážajúce potreby človeka v 21. storočí.

3 SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

Sociálne zabezpečenie je súčasť sociálnej ochrany a rozhodujúcim inštitútom sociálnej politiky. Právo sociálneho zabezpečenia a právo na sociálne zabezpečenie patria medzi ľudské práva a základné slobody, ktoré ustanovujú pramene medzinárodného sociálneho práva, sú súčasťou sociálnych práv a ekonomických práv a tvoria obsah právneho poriadku Slovenskej republiky (Tkáč, 2008).

Podľa čl. 34 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie *„Únia uznáva a rešpektuje právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne služby, ktorými sa zabezpečuje ochrana v prípade materstva, choroby, pracovných úrazov, závislosti alebo vysokého veku, ako aj v prípade straty zamestnania, podľa pravidiel ustanovených právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.“* Podľa čl. 39 ods. 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky majú občania právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

Pod sociálne zabezpečenie môžeme zaradiť životné situácie, o ktorých štát vie, že nastanú (staroba), alebo predpokladá, že nastanú, resp. sú pravdepodobné (choroba) a je možné sa na ne pripraviť (Polonský, 2001). Podľa V. Krebsa je sociálne zabezpečenie súbor právnych, finančných a organizačných nástrojov a opatrení, ktoré si kladú za cieľ kompenzovať nepriaznivé finančné a sociálne dôsledky rôznych životných okolností a udalostí ohrozujúcich uznané sociálne práva (Dudová, 2018). Podľa I. Tomeša predstavuje sociálne zabezpečenie súhrn všetkých sociálnych inštitúcií poskytujúcich občanom radu, ochranu, materiálne a peňažné plnenie, služby či azyl na uspokojenie ich sociálnych potrieb (Dudová, 2018). My sa prikláňame k definícii sociálneho zabezpečenia podľa I. Dudovej, podľa ktorej je sociálne zabezpečenie *„súbor inštitúcií, zariadení a činností na predchádzanie, zmierňovanie a odstraňovanie ťažkých sociálnych situácií občanov, ktorí v dôsledku sociálnej situácie uznanej štátom takú pomoc potrebujú“* (Dudová, 2018, s. 208).

Sociálne zabezpečenie upravoval všeobecne záväzný predpis - zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení (ďalej len „zákon č. 100/1988 Zb.“). Komplexne upravoval sociálne zabezpečenie, ako aj sociálne zabezpečenie silových zložiek a zborov. Tento bol však zrušený a nahradený zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“). V rámci systému sociálneho

zabezpečenia (vychádzajúc zo zákona č. 461/2003 Z. z. a zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov) sa vytvorili tri samostatné podsystemy: *system sociálneho poistenia, štátna sociálna podpora, sociálna pomoc* (Dudová, 2018).

Zrušením zákona č. 100/1988 Zb. a prijatím zákona č. 461/2003 Z. z. ostala oblasť sociálneho zabezpečenia policajtov a profesionálnych vojakov neupravená, preto právne vzťahy upravujúce sociálne zabezpečenie policajtov a profesionálnych vojakov bolo potrebné upraviť samostatnou právnou úpravou. Takýmto všeobecne záväzným právnym predpisom je zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 328/2002 Z. z.“). V nasledujúcich kapitolách sa zameriame práve na system sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov, ktorý upravuje aktuálne platný zákon č. 328/2002 Z. z.

4 SYSTÉM SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ako sme už vyššie spomínali, system sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov upravuje zákon č. 328/2002 Z. z. Sociálne zabezpečenie je tvorené nemocenským zabezpečením, úrazovým zabezpečením, výsluhovým zabezpečením a službami sociálneho zabezpečenia. Vzhľadom na skutočnosť, že ide osobitnú úpravu, na vzťahy upravené týmto zákonom sa nevzťahujú všeobecné predpisy o sociálnom poistení (zákon č. 461/2003 Z. z.), ak tento zákon neustanovuje inak.

Orgánom štátnej správy pre výkon sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov podľa zákona č. 328/2002 Z. z. je Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia (ďalej len „VÚSZ“). VÚSZ je rozpočtovou organizáciou na výkon sociálneho zabezpečenia vojakov. Bol zriadený na základe ustanovenia § 74 zákona č. 114/1998 Z. z. o sociálnom zabezpečení vojakov dňom 1. mája 1998 ako nástupca Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia zriadeného dňom 1. novembra 1992 rozkazom ministra obrany Českej a Slovenskej federatívnej republiky číslo 45/1992 k výkonu sociálneho zabezpečenia na území Slovenskej republiky a recipovaný ustanovením § 141 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 328/2002 Z. z. (Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia). VÚSZ zabezpečuje výkon sociálneho zabezpečenia - dávok nemocenského zabezpečenia po skončení služobného pomeru profesionálnych vojakov (dávky nemocenského zabezpečenia počas trvania služobného pomeru profesionálnych vojakov zabezpečuje služobný úrad), dávok úrazového zabezpečenia, dávok výsluhového zabezpečenia a služieb sociálneho zabezpečenia.

4.1 Nemocenské zabezpečenie

Zákon č. 328/2002 Z. z. aktuálne upravuje nasledujúce druhy dávok nemocenského zabezpečenia: náhrada služobného platu profesionálneho vojaka počas dočasnej neschopnosti na výkon štátnej služby, nemocenské, vyrovnávacia dávka, materské a tehotenské.

Pri určovaní výšky *náhrady služobného platu profesionálneho vojaka počas dočasnej neschopnosti na výkon štátnej služby* zákon rozlišuje, či dočasná neschopnosť vznikla v súvislosti so služobným úrazom alebo chorobou z povolania, alebo z iného dôvodu.

Nárok na *nemocenské* najdlhšie do skončenia podpornej doby má profesionálny vojak po skončení služobného pomeru, ak jeho dočasná neschopnosť vznikla počas trvania služobného pomeru a ak nemá nárok na výsluhový príspevok, výsluhový dôchodok alebo invalidný výsluhový dôchodok, a zároveň, ak sa stane dočasne neschopný výkonu práce najneskoršie do sedem dní po skončení služobného pomeru a ak nemá nárok na výsluhový príspevok, výsluhový dôchodok, invalidný výsluhový dôchodok, prípadne na ďalší príjem podľa osobitného predpisu. Výška nemocenského je u profesionálneho vojaka 70 % čistého denného služobného platu. Podstatou dávky nemocenského zabezpečenia – nemocenské je podpora profesionálnych vojakov, ktorí síce boli prepustení zo služobného pomeru, ale ich dočasná neschopnosť vznikla počas trvania služobného pomeru, prípadne do sedem dní po jeho skončení. V prípade, ak takáto skupina osôb nemá nárok na niektorú z vyššie uvedených dávok výsluhového zabezpečenia, štát zabezpečuje v takýchto prípadoch podporu na preklopenie vzniknutej sociálnej udalosti.

Na *vyrovnávaciu dávku* má nárok profesionálna vojačka prevedená na výkon inej služby z dôvodu, že činnosť, ktorú predtým vykonávala, je zakázaná tehotným ženám, prípadne matkám do konca deviateho mesiaca po pôrode a z tohto dôvodu dosahuje bez svojho zavinenia nižší služobný plat ako pri výkone služby, ktorú vykonávala pred prevedením.

Od 1. apríla 2021 vznikla nová dávka nemocenského zabezpečenia – *tehotenské*. Účelom predmetnej dávky je zabezpečiť tehotnej profesionálnej vojačke príjem, ktorý bude slúžiť na kompenzáciu zvýšených výdavkov v tehotenstve. Zákon č. 328/2002 Z. z. presne stanovuje podmienky poskytovania. Aktuálne je výška tehotenského stanovená na 200 eur mesačne.

Na *materské* má nárok profesionálna vojačka, ak v dôsledku tehotenstva alebo osobnej starostlivosti o narodené dieťa nevykonáva štátnu službu, z ktorej je nemocensky zabezpečená, a v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky zabezpečená podľa zákona č. 328/2002 Z. z. alebo nemocensky poistená podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení najmenej 270 kalendárnych dní, prípadne bola v tejto dobe profesionálnej vojačke poskytnutá rodičovská dovolenka. V tejto súvislosti je možné

poukázať na pozitívnu úpravu poskytnutia materského, kedy zákon č. 328/2002 Z. z. do doby potrebnej pre poskytnutie predmetnej dávky nezarátava iba obdobie vykonávania štátnej služby profesionálnej vojačky, ale taktiež obdobie, v ktorom bola profesionálna vojačka nemocensky poistená podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení. Zákon č. 328/2002 Z. z. bližšie upravuje aj podmienky pre poskytnutie materského pre profesionálnych vojakov, tu je potrebné poznamenať, že materské je poskytované profesionálnym vojakom, ktorí prevzali dieťa do osobnej starostlivosti a spĺňajú taxatívne zákonom vymedzené podmienky. Materské sa poskytuje vo výške 100 % čistého denného služobného platu, avšak najviac vo výške 75 % maximálneho denného vymeriavacieho základu na určenie nemocenskej dávky podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení. Rovnako ako pri tehotenskom aj materské sa poskytuje profesionálnej vojačke, ktorej nemocenské zabezpečenie zaniklo počas tehotenstva, ak nárok na materské vznikne najneskoršie do ôsmich mesiacov po skončení služobného pomeru a ak nemá nárok na výsluhový dôchodok, invalidný výsluhový dôchodok alebo na materské podľa osobitného predpisu a splnila ostatné podmienky na vznik nároku na materské.

Zákon č. 328/2002 Z. z. upravoval aj dávku sociálneho zabezpečenia *ošetrovné*. Táto bola v roku 2005 zrušená, avšak samotný nárok ošetrovné profesionálnym vojakom nezanikol, ale je upravený priamo zákonom č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 281/2015 Z. z.“). Podľa ustanovenia § 116 ods. 2 zákona č. 281/2015 Z. z. profesionálnemu vojakovi veliteľ poskytne služobné voľno v rozsahu najviac 15 služobných dní v kalendárnom roku a osamelému profesionálnemu vojakovi, ktorý má v trvalej starostlivosti aspoň jedno dieťa vo veku do skončenia povinnej školskej dochádzky, v rozsahu najviac 21 služobných dní v kalendárnom roku počas ošetrovania chorého dieťaťa mladšieho ako 11 rokov, resp. starostlivosti o dieťa mladšie ako 11 rokov z dôvodu karanténnych opatrení, alebo ošetrovania iného chorého člena rodiny, ktorý žije s profesionálnym vojakom v domácnosti.

4.2 Úrazové zabezpečenie

Zákon č. 328/2002 Z. z. upravuje dávky úrazového zabezpečenia: náhradu za stratu na služobnom platu, náhradu za bolesť a náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, náhradu účelne vynaložených nákladov spojených s liečením, a jednorazové mimoriadne odškodnenie. Škodou podľa predmetného zákona je aj prípadná strata na výsluhovom dôchodku.

Jedným zo základných predpokladov priznania vyššie uvedených dávok úrazového zabezpečenia je skutočnosť, že profesionálny vojak utrpel služobný úraz alebo chorobu z povolania podľa zákona č. 328/2002 Z. z.

Podstatou inštitútu *náhrady za stratu na služobnom plate* je, za dodržania zákonom stanovených podmienok, vyrovnanie/doplatenie výšky príjmu, ktorý profesionálny vojak poberal pred preradením, alebo skončením služobného pomeru z dôvodu vzniku služobného úrazu alebo choroby z povolania.

Úrazová dávka *náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia* sa poskytuje jednorazovo podľa osobitného predpisu – zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 461/2008 Z. z.

Náhrada účelne vynaložených nákladov spojených s liečením patrí profesionálnemu vojakovi za splnenia podmienok stanovených vo všeobecných predpisoch o sociálnom poistení.

Jednorazové mimoriadne odškodnenie patrí profesionálnemu vojakovi, ktorého zdravotná spôsobilosť na výkon služby bola zmenená alebo ktorý bol uznaný za invalidného v dôsledku služobného úrazu spôsobeného za nebezpečných podmienok alebo za obzvlášť nebezpečných podmienok.

Zákon č. 328/2002 Z. z. ďalej rieši taktiež zodpovednosť pri úmrtí profesionálneho vojaka následkom služobného úrazu alebo choroby z povolania.

4.3 Výsluhové zabezpečenie

Z výsluhového zabezpečenia sa podľa zákona č. 328/2002 Z. z. poskytuje: výsluhový príspevok, odchodné, úmrtné, výsluhový dôchodok, invalidný výsluhový dôchodok, vdovský výsluhový dôchodok, vdovecký výsluhový dôchodok, sirotsky výsluhový dôchodok.

Asi najväčšiu zmenu v oblasti výsluhového zabezpečenia priniesla novela zákona č. 328/2002 Z. z. (zákon č. 80/2013 Z. z.), ktorá nadobudla účinnosť 1. mája 2013. Predmetná novela okrem iného upravuje, že u profesionálnych vojakov prijatých do služobného pomeru pred účinnosťou novely, sa doba trvania služobného pomeru, potrebná na vznik nároku na výsluhový príspevok predlžuje na 10 rokov. Taktiež profesionálnym vojakom, ktorých služobný pomer trval menej ako 15 rokov, a teda ku dňu účinnosti novely im nevznikol nárok na výsluhový dôchodok, predlžuje sa im minimálna doba trvania služobného pomeru pre vznik nároku na výsluhový dôchodok. V súčasnosti prijímaným profesionálnym vojakom vzniká nárok na výsluhový dôchodok po dosiahnutí 25 rokov služobného pomeru. Novela priniesla zmeny aj pri priznávaní odchodného a došlo aj k zmene ustanovenia základu pre

výpočet výsluhového príspevku, výsluhového dôchodku, invalidného výsluhového dôchodku a odchodného.

4.4 Služby sociálneho zabezpečenia

Zákon č. 328/2002 Z. z. upravuje služby sociálneho zabezpečenia, a to rekreačnú starostlivosť, kúpeľnú starostlivosť a zabezpečenie pohrebu.

Rekreačná starostlivosť sa podľa zákona č. 328/2002 Z. z. poskytuje vo forme rodinnej rekreácie, rekreácie pre dospelých, detskej rekreácie a rekreácie v zahraničí. Rekreačná starostlivosť je poskytovaná profesionálnemu vojakovi a poberateľovi dôchodku z výsluhového zabezpečenia, ich manželkám (manželom) a nezaopatreným deťom. Rekreačnú starostlivosť je možné poskytnúť taktiež zamestnancom rezortu Ministerstva obrany Slovenskej republiky, vojnovým veteránom a veteránom protikomunistického odboja.

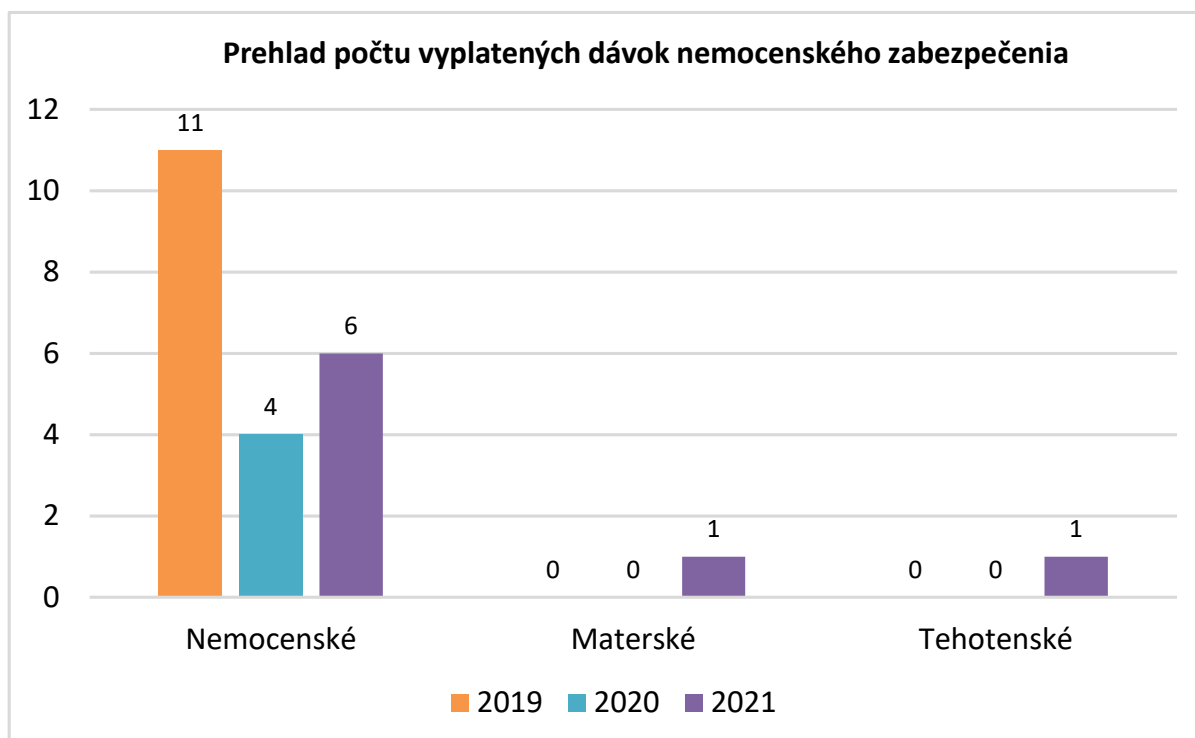
Podľa zákona č. 328/2002 Z. z. je možné *kúpeľnú starostlivosť* poskytnúť na základe návrhu ošetrojúceho lekára bezodplatne profesionálnemu vojakovi, vojnovému veteránovi, poberateľovi výsluhového dôchodku, poberateľovi invalidného výsluhového dôchodku, profesionálnemu vojakovi, ktorého služobný pomer skončil zo zdravotných dôvodov v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania, pričom mu nebol priznaný invalidný výsluhový dôchodok, alebo veteránovi protikomunistického odboja.

Pozostalým (manžel/manželka, deti, rodičia, vnuci a prarodičia) zomretého systém sociálneho zabezpečenia pomáha dôstojne sa rozlúčiť s ich blízkym, a finančne im pomôcť. *Zabezpečenie pohrebu* pozostáva z dvoch častí, a to jednak možnosť spoluúčasti pri zabezpečení pohrebu (profesionálneho vojaka, ktorý zomrel počas trvania služobného pomeru, alebo profesionálneho vojaka, ktorý zomrel po skončení služobného pomeru a bol poberateľom výsluhového dôchodku), a úhrada nákladov na pohreb v zákonom stanovenej výške.

5 PREHĽAD POSKYTNUTÝCH DÁVOK SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA V ROKOCH 2019 – 2021

V predchádzajúcej kapitole sme popísali jednotlivé dávky sociálneho zabezpečenia a služby sociálneho zabezpečenia, ktoré sú poskytované a zabezpečované zo strany VÚSZ. V tejto kapitole analyzujeme početnosť vybraných poskytnutých dávok a služieb sociálneho zabezpečenia poskytnutých VÚSZ v rokoch 2019 – 2021, a porovnanie ich čerpania v uvedených rokoch, ako aj ich porovnanie oproti roku 2014 a mieru nárastu. Ide o vlastné spracovanie pričom informácie vyplývajú z výročných správ VÚSZ za roky 2014, 2019, 2020 a

2021 (Výročná správa Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia za rok 2014, 2019, 2020, 2021).

Graf 1 Prehľad počtu vyplatených dávok nemocenského zabezpečenia

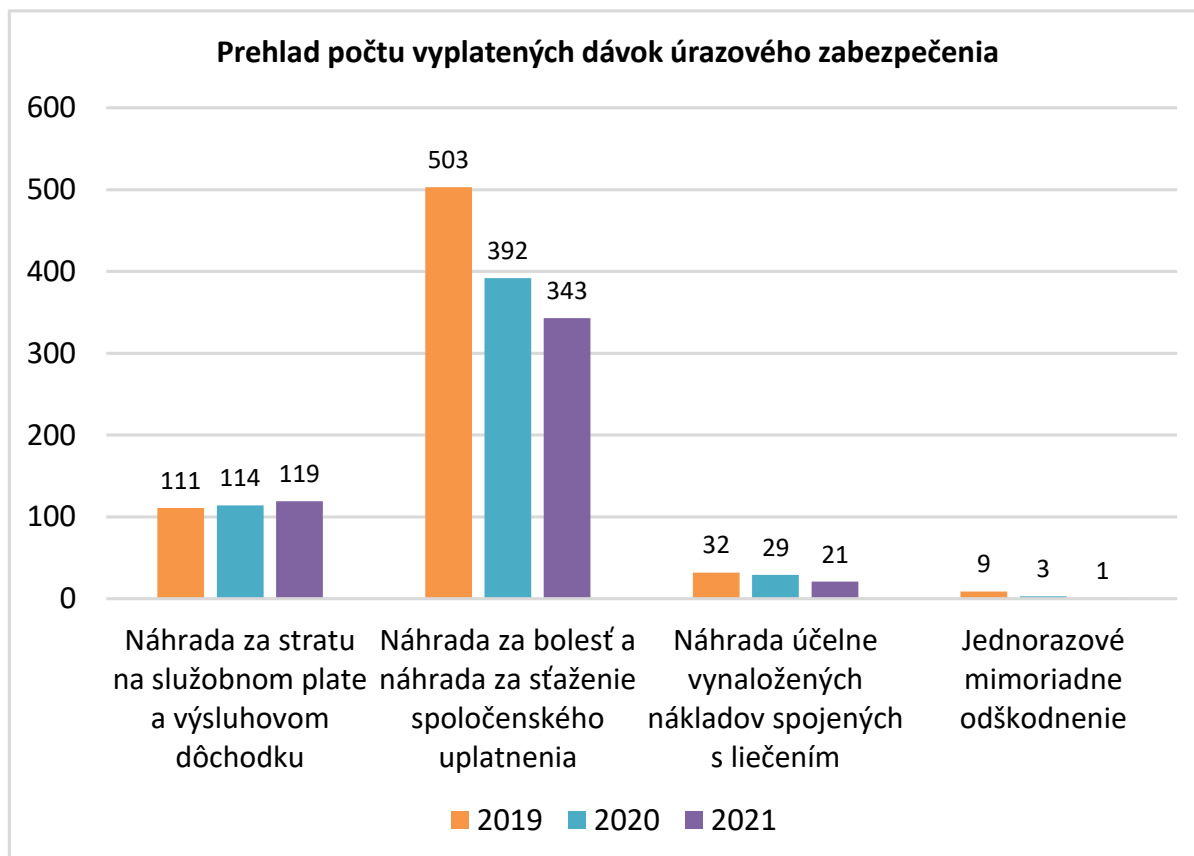
Zdroj: Vlastné spracovanie z Výročných správ VÚSZ

Vychádzajúc z prehľadu počtu vyplatených dávok nemocenského zabezpečenia je zrejmé, že:

- v počte vyplatených dávok nemocenského zabezpečenia – *nemocenské* došlo v roku 2020 k poklesu o 64 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k nárastu počtu vyplatených dávok o 50 % oproti roku 2020,
- v počte dávok nemocenského zabezpečenia – *materské a tehotenské* došlo v roku 2021 k nárastu o 100 % oproti rokom 2019 a 2020. V prípade dávky nemocenského zabezpečenia – *tehotenské* je však nutné konštatovať, že táto bola zákonne upravená až v roku 2021.

Pre porovnanie v roku 2014 bolo vyplatených spolu 12 dávok nemocenského zabezpečenia, čo znamená, že v rokoch 2019 – 2021 došlo k poklesu.

Dávky nemocenského zabezpečenia sú vyplácané v prípade vzniku životnej udalosti – choroby, narodenia dieťaťa a pod., preto je ťažké prognózovať vývoj početnosti poskytovania uvedených dávok nemocenského zabezpečenia.

Graf 2 Prehľad počtu vyplatených dávok úrazového zabezpečenia

Zdroj: Vlastné spracovanie z Výročných správ VÚSZ

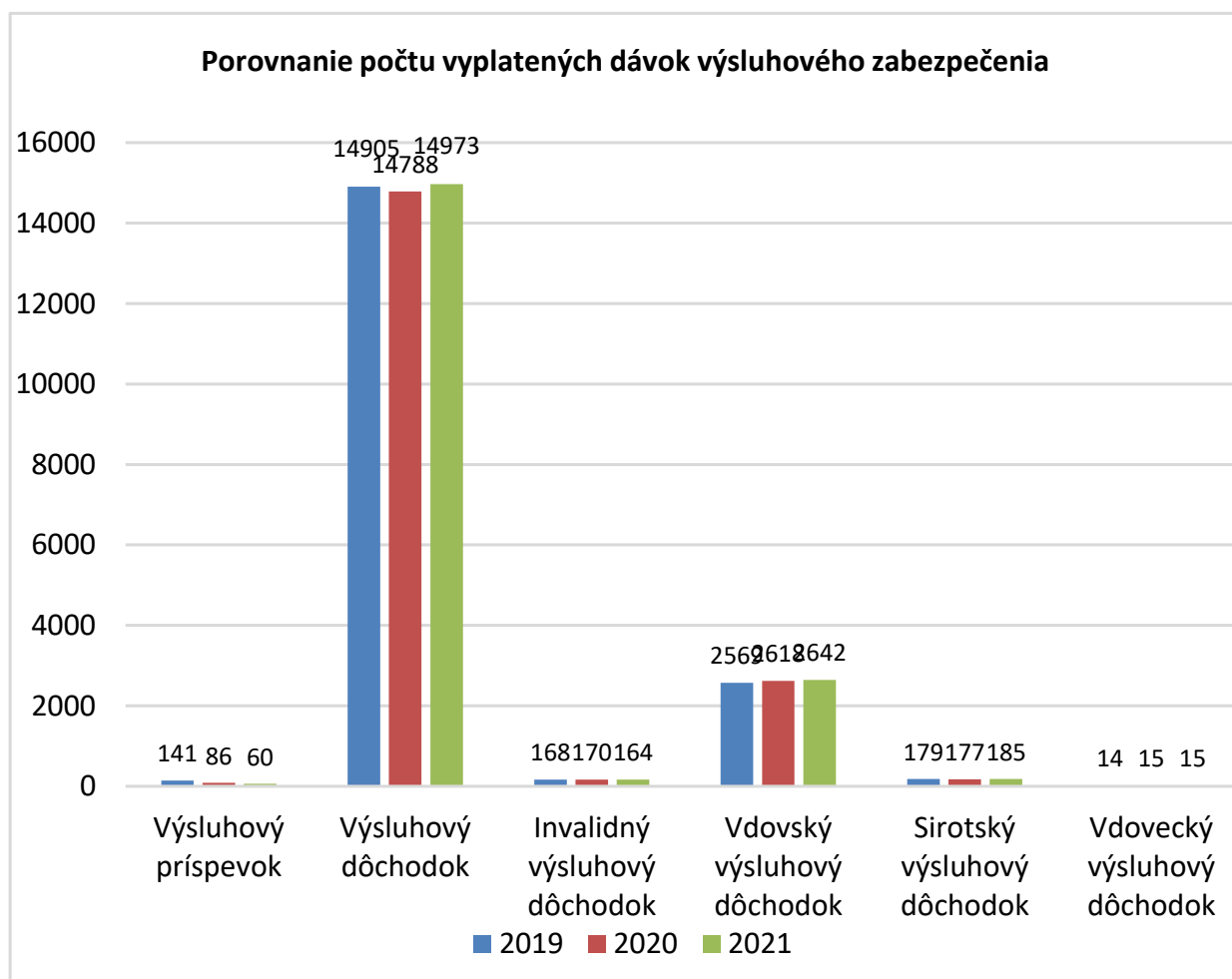
Vychádzajúc z prehľadu počtu vyplatených dávok úrazového zabezpečenia je zrejmé, že:

- v počte vyplatených dávok úrazového zabezpečenia – *náhrady za stratu na služobnom plate a výsluhovom dôchodku* došlo v roku 2020 k nárastu o 3 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k nárastu počtu vyplatených dávok o ďalšie 4 % oproti roku 2020,
- v počte vyplatených dávok *náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia* došlo v roku 2021 k poklesu o 22 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo opäť k poklesu vyplatených dávok o 13 % oproti roku 2020,
- v prípade dávky *náhrada účelne vynaložených nákladov spojených s liečením* došlo v roku 2020 k poklesu vyplatených dávok o 9 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k ďalšiemu poklesu o 28 % oproti roku 2020,
- v prípade dávky úrazového zabezpečenia – *jednorazové mimoriadne odškodnenie* došlo v roku 2020 k poklesu o 67 % oproti roku 2019 a v roku 2021 k poklesu o 67 % oproti roku 2020.

Pre porovnanie v roku 2014 bolo vyplatených:

- 48 dávok náhrady za stratu na služobnom plati a výsluhovom dôchodku, kedy v rokoch 2019 – 2021 ide o viac ako dvojnásobný nárast (v danom prípade ide o počet poberateľov),
- 911 dávok náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, kedy ide v rokoch 2019 – 2021 o výrazný pokles,
- 16 dávok náhrady účelne vynaložených nákladov spojených s liečením, kedy v rokoch 2019 – 2021 došlo k nárastu,
- 5 dávok jednorazového mimoriadneho odškodnenia.

Výplata dávok úrazového zabezpečenia je realizovaná v nadväznosti na vzniknutý úraz profesionálneho vojaka. Dávky úrazového zabezpečenia pritom môžu byť vyplácané, s prihliadnutím na ich premlčanie, aj spätne.

Graf 3 Porovnanie počtu vyplatených dávok výsluhového zabezpečenia

Zdroj: Vlastné spracovanie z Výročných správ VÚSZ

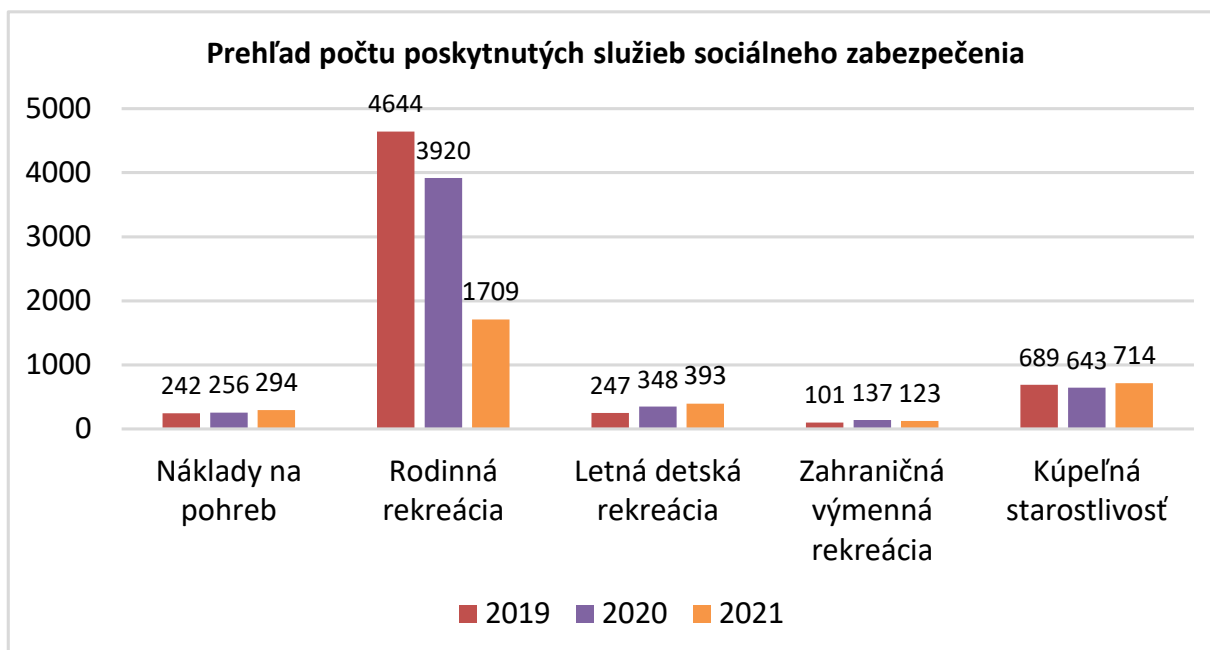
Vychádzajúc z prehľadu počtu vyplatených dávok výsluhového zabezpečenia je zrejmé, že:

- v počte vyplatených dávok výsluhového zabezpečenia – *výsluhový príspevok* došlo v roku 2020 k poklesu o 39 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k poklesu počtu vyplatených dávok o 30 % oproti roku 2020,
- v počte vyplatených dávok *výsluhového dôchodku* došlo v roku 2021 k poklesu o 1 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k nárastu vyplatených dávok o 1 % oproti roku 2020,
- v prípade dávky *invalidný výsluhový dôchodok* došlo v roku 2020 k nárastu vyplatených dávok o 1 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k poklesu o 4 % oproti roku 2020,
- v prípade dávky *vdovský výsluhový dôchodok* došlo v roku 2020 k nárastu o 2 % oproti roku 2019 a v roku 2021 k nárastu o 1 % oproti roku 2020,
- v prípade dávky *sirotský výsluhový dôchodok* došlo v roku 2020 k poklesu o 1 % oproti roku 2019 a v roku 2021 k nárastu o 5 % oproti roku 2020,
- v prípade dávky *vdovecký výsluhový dôchodok* došlo v roku 2020 k nárastu o 7 % oproti roku 2019. V roku 2021 nedošlo k nárastu ani k poklesu oproti roku 2020.

Pre porovnanie v roku 2014 bolo vyplatených:

- 348 dávok výsluhového príspevku, kedy je v roku 2019 – 2021 výrazný pokles uvedenej dávky,
- 14 613 dávok výsluhového dôchodku, kedy v roku 2019 – 2021 došlo k postupnému nárastu,
- 153 dávok invalidného výsluhového dôchodku, kedy v rokoch 2019 – 2021 došlo k nárastu,
- 2352 dávok vdovského výsluhového dôchodku, kedy v rokoch 2019 – 2021 došlo k nárastu,
- 204 dávok sirotského výsluhového dôchodku, kedy v roku 2019 – 2021 došlo k poklesu,
- 8 dávok vdoveckého výsluhového dôchodku, kedy v rokoch 2019 – 2021 došlo k nárastu.

Zaujímavým pre porovnanie počtu poskytnutých dávok výsluhového zabezpečenia je aj počet poberateľov dávok výsluhového zabezpečenia. V roku 1992 bol počet poberateľov dávok výsluhového zabezpečenia 7 526, v roku 2002 to bolo 11 084 a v roku 2022 zatiaľ 18 840. Ide teda o celkový nárast počtu poberateľov.

Graf 4 Prehľad počtu poskytnutých služieb sociálneho zabezpečenia

Zdroj: Vlastné spracovanie z údajov z Výročných správ VÚSZ

Vychádzajúc z prehľadu počtu poskytnutých služieb sociálneho zabezpečenia je zrejmé, že:

- v prípade vyplatených *nákladov na pohreb* došlo v roku 2020 k nárastu o 6 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo opäť k nárastu o 15 % oproti roku 2020,
- v prípade zabezpečenia *rekreačnej starostlivosti* došlo v roku 2020 k poklesu o 16 % oproti roku 2019 a v roku 2021 došlo k poklesu o 56 % oproti roku 2020,
- v prípade *letnej detskej rekreácie* došlo v roku 2020 k nárastu o 41 % oproti roku 2019 a v roku 2021 k nárastu o 13 % oproti roku 2020,
- v prípade *zahraničnej výmennej rekreácie* došlo v roku 2020 k nárastu o 36 % oproti roku 2019 a v roku 2021 k poklesu o 10 % oproti roku 2020,
- v prípade *kúpeľnej starostlivosti* došlo v roku 2020 k poklesu o 7 % oproti roku 2019. V roku 2021 došlo k nárastu o 11 % oproti roku 2020.

Pre porovnanie v roku 2014:

- bolo vyplatených 244 dávok nákladov na pohreb,
- boli poskytnuté služby rodinnej rekreácie pre 4177 účastníkov,
- boli poskytnuté služby letnej detskej rekreácie pre 322 účastníkov,
- boli poskytnuté služby zahraničnej výmennej rekreácie pre 93 účastníkov,

- boli poskytnuté služby kúpeľnej starostlivosti pre 295 účastníkov.

ZÁVER

Vychádzajúc z vyššie uvedeného je možné konštatovať, že systém sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov vytvára v mnohých ohľadoch silné sociálne prostredie a zároveň je spôsobilý flexibilne reagovať v prípade vzniku očakávanej, ale aj neočakávanej udalosti. Štát však musí neustále vytvárať životné podmienky a prostredie motivujúce pre svojich občanov tak, aby sa títo cítili bezpečne a zároveň chceli zostať a pracovať vo svojej krajine. Občania jednoznačne vnímajú kvalitu svojho života aj cez sociálne zabezpečenie. Z vyššie uvedených grafov, vzhľadom na početnosť jednotlivých poskytnutých druhov dávok sociálneho zabezpečenia a služieb sociálneho zabezpečenia, vyplýva, že netreba zabúdať ani na špecifické skupiny, ako sú profesionálni vojaci. Zákon č. 328/2002 Z. z. vytvára dobrý právny základ pre schopnosť štátu zabezpečiť uspokojivú kvalitu života profesionálnym vojakom. Napriek tomu mnohé nesystematické novely a prechodné ustanovenia vytvárajú neprehľadnosť systému sociálneho zabezpečenia, čo spôsobuje narušenie princípu právnej istoty. Je preto nevyhnutné neustále pracovať na vylepšovaní vytvoreného systému a priblíženie sa iným vyspelým krajinám. S prihliadnutím na počet poskytovaných dávok a služieb sociálneho zabezpečenia a tendencie ich celkového nárastu je nutné zabezpečovať komplexnú inštitucionálnu, hmotnú, personálnu a právno-aplikačnú realizáciu výkonu sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov. Je nutné neustále zdokonaľovať a realizovať rozvoj produktívneho informačného systému pri evidencii a úhrade dávok sociálneho zabezpečenia a zároveň znižovať administratívnu záťaž využívaním ďalších sprístupnených informačných systémov verejnej správy v zmysle zákona proti byrokracii.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- DUDOVÁ, I., STANEK, V., POLONYOVÁ, S. 2018. *Sociálna politika*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 400 s., ISBN 978-8-8168-866-9.
- POLONSKÝ, D., PILLÁROVÁ, Z. 2002. *Kapitoly zo sociálnej politiky*. Liptovský Mikuláš: Vojenská Akadémia v Liptovskom Mikuláši, 97 s., ISBN 80-968753-6-1.
- SUTOR, B. 1999. *Politická etika*. Trnava: Dobrá kniha, 380 s., ISBN 80-7141-222-8.
- TKÁČ, V. *Právo sociálneho zabezpečenia – medzinárodné právo a právo Európskej únie*. [online]. In Personálny a mzdový poradca podnikateľa / PMPP - 2008 / PMPP - 1/2008 [cit. 2022-10-28]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/hde7>>.

Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia. Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ibko>>.

Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia. Výročná správa Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia za rok 2014 z 28. apríla 2015 [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/fabi>>.

Výročná správa Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia za rok 2019 z 27. apríla 2020.

Výročná správa Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia za rok 2020 z 28. apríla 2021.

Výročná správa Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia za rok 2021 z 25. apríla 2022.

Zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 281/1015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

npor. JUDr. Michaela ŠIMONOVÁ

Externá doktorandka katedry bezpečnosti a obrany

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš

+421 960 316 060

michaela.simonova1@gmail.com